

S Z E M L E

Nyerges András

ELTÉVE(LYE)DÉSEK KORA

Öten várunk Bányainéra, én matekról hiányzom emiatt, a többiek másról, de ha igazolást kérnénk tőle, azt válaszolná: aki a lógásért vállal társadalmi munkát, attól, köszönjük, nem kérjük. Újra becsöngetnek, kezdődik a földrajz, püff neki, még egy igazolatlan óra, srácok, mondom, ha kijön a Bányainé, mondjátok meg, hogy visszamentem órára. Nagy a pofád, Nyerges, szól rám Fokos, mondd meg neki magad! Fokos ökle akkora, mint egy kisdinnye, nem ajánlatos kipróbálni, puha bélű-e, így csak áthelyezem a súlyom a másik lábamra és várok velük tovább, nemsokára harsog is Bányainé hangja, holnap mindenkit egyenruhában akarok látni, fehér ing, öv, kerek csat, sötét nadrág, nincs pulóver, nincs kabát! Apja nadrágszíjával se próbálkozik senki, és csak úttörőjelvényes csatot fogadok el! Akinek még nincs, és Bányainé rám néz, mintha tudná, hogy az csak én lehetek, ma még pótolhatja, de ha holnap sincs, lemondhat a selyem nyakkendőről!

Anyámmal már végigjártuk a boltokat, kerek csat nincs, mondták mindenütt, de mit felelne erre Bányainé, csatot kértem, nem kifogást! Végül lett csatom, ha nem is bolti új, apám egyik kollégájáé volt, le kellett róla vakarni a cserkészjelvényt, közben apám összekaristolta, ez csúnya, kiabáltam, inkább átmegyek másik iskolába, de aztán sikerült ráforrasztani az úttörőjelvényt, ez lesz a legpipecebb csat, lelken-dezett anyám, én meg sértődötten hallgattam, ezek egymást ajnározzák, de az nem fontos, hogy mi lesz velem, pedig a Bányainé eszén ügyse lehet túljárni.

Állunk előtte leszegett fejjel, mint a megdorgált pisisek, fel se fogjuk, hogy mit közöl velünk, s ő élvezi, hogy nem értjük, kitüntetést

kaptok, pupákok, előrehozták a selyem nyakkendő átadását, az egész kerületből csak húszan, és ebben ti is benne vagytok, maga Bayer pajtás fogja a nyakatokba kötni! Holnap minden szülőt itt akarok látni, most pedig sipirc, dolgotokra. Otthon első dolgom anyámat hívni (apám kiszálláson van), bejönnék délután, mi a baj, csillagom, baj nincs, kiabálok lelkesen, sójt! De akkor nem érne rá este, kérdi ő, nem érne rá, vágom rá, fontos! Ma nem tudok eléd menni, és félek, hogy egyedül nem találsz ide, mondja, és meg is sértődhetnék, de tudom, hogy amikor együtt megyünk, nem szoktam megnézni az utcablátakat, át is fut rajtam a félsz, hogy talán igaza lesz, de olyan nincs, hogy egy selyem nyakkendő ne találna el az Eötvös utcából a Kálmán utcába. Le a lépcsőn, ki a házból, el a körútig, végig a Rudason, ezek ismerős, jó utcák, de aztán van egy széles út keresztben, annak nem tudom a nevét, átkelek a túloldalra, és a Kálmán utca nincs ott, ahol lennie kéne, gyerünk vissza odáig, ahol eltévedtem, de ez sem segít, megint átkelek, csak lesz, ami lesz, most balra kanyarodom, izgatottan ügetek, hátha, de ez se a Kálmán utca, ég a pofám, gyerünk megint vissza, próbáljuk most jobbfelé, az nem lehet, hogy eltűnt egy utca, de innét haza se találok, legjobb volna, ha elűtne egy autó, akkor a mentőknek muszáj volna megtalálni a szüleimet. Kezd sötétedni, anyám se tudja, hol lehetek, figyelem a szembejövőket, melyikükben bízhatnék, de mit mondjak, tessék segíteni, mert tizenegy évesen eltévedtem, akit végül megszólítok, azt kérdi, hová akartál menni, anyuhoz, felelem, s közben is érzem, hogy hülyén, na jó, de hol az anyukád, a Népművelési Minisztériumban, az idegen gyanakodva néz rám, a színházi osztályon, bizonygatom, erre nevetve lehajol, és a képét az arcomba tolja, csak nem a Nyerges elvtársnő kisfia vagy? De, mondom, s bár az, hogy kisfiú, megalázó, a tiltakozáshoz való jogomat eljátszottam, ezt érzem, és képes voltál eltévedni, az idegen hűledezik, én meg pont tőle jövök, hát túl sok időm nincs, de a Nyerges elvtársnő kisfiát nem hagyom itt, visszakísérlek, s kanyarodunk balra, fordulunk jobbra, aztán egyszer csak meglátom az ismerős épületet, ott a bejárat, mondja megmentőm, s innentől minden egyszerű: belépőcédulát váltok a Báthory utcai főbejáratnál, fölszólnak anyámnak, hogy beengedhetnek-e, aztán cetlivel a kezemben benyomom a forgóajtót, a mögött ott áll Hambalkó bácsi, aki ellenőrzi a cédulámat, s a lelkemre köti, hogy el ne felejtsem aláíratni anyámmal meg Soltészné elvtársnővel. Hanem most baj van, tapogatom a zsebeimet, de egyikben sincs az úttörő-igazolványom, egyetlen remé-

nyem, hogy Hambalkó bácsi talán beenged anélkül is. Szervusz, Andriská, köszön rám a fehér rozmárbajusz alól, hol a cédulád? Sehol, sutogom, de ma muszáj beszélnem anyuval, tessék fölengedni, nem maradok sokáig! Nehéz ügy, vakarja az üstökét, egyáltalán semmi sincs nálad? Sóhajtvá tárom szét a karomat, még az intőkönyved se, kérdi ő, szeretnék elsülyyedni, még az se, akkor hogy engedjelek föl? Hambalkó rimánkodva néz rám, nem tudnál mégis hazamenni, és visszajönni az igazolványoddal? Rázom a fejemet, tudom, mindennek vége, a szüleim nem lesznek ott az ünnepségen, Bányainé pedig majd ott mindenki előtt azt mondja, ez még a szüleit se hívta el, nem méltó a selyem nyakkendőre! Csak három hónap telik el addig, amíg egy osztályfőnöki órán felolvassák a rendeletet: május elsejétől a selyem nyakkendőhöz nem kell különleges érdem, nem kell javítani a tanulmányi átlagon, mindenki megkapja és kész, erre én ott helyben leveszem a nyakamból, s anélkül, hogy engedélyt kérnék rá, kimegyek a katedrához, és leteszem a selyem nyakkendőt, tessék, mondom, mi akar ez lenni, kérdi az osztályfőnökünk, én meg ordítok, ha mindenki megkapja, nekem nem kell, én ezért három tizedet javítottam az átlagomon, és a téli szünetben is folyton tanultam! A tanárnő az ajtóra mutat, mit képzelsz magadról, fiam, te el vagy tévedve, ennek még következményei lesznek, állok leszegett fejjel, takarodj ki innen, rohajok kifelé, de ő utánam jön, és odakint csépelni kezd, a szomszédos teremből is kikukucskálnak, s ennek köszönhetem aztán, hogy megúszom figyelmeztetéssel, vetkőzd le, fiam, vetkőzd le a burzsoá tempót, így nem lesz ember belőled! Bányainé is hozzáteszi a magáét, lemondhatsz Parádról, Parádra azok mennek, akik 1951-ben a legjobb úttörőmunkát végezték, otthon meg anyám kezd sírni, azzal a rohadt Herendi-üggyel is kudarcot vallok, szülőként is csődöt mondtam, mi jöhet még? Közben belép a kapun egy szögletes fejű ember, szögletes a szemüvege, s a kezét is úgy nyújtja, mintha csak derékszögben tudná mozgatni a karját, mi a probléma, lép hozzánk, ez az Ágneske, vagyis a Nyerges elvtársnő fia, magyarázza Hambalkó, nincs nála igazolvány, de föl akar menni, amit ugye nem lehet! És ha én kezességet vállalok a kisnyergesért, kérdi a jövevény, mit gondolsz, Hambalkó elvtárs, tehetne kivételt? A portás feljajdul, nem úgy van az, Kende elvtárs, ha kiderül, én ütöm meg a bokám, Kende elmosolyodik, jól van, Hambalkó, akkor magáért is kezeskedem, otthagyjuk az öreget, indulunk a nagyobbik lifthez, abban még sose utaztam, anyám szobája a hátsó traktuson van, ő csak a kisebbiket használhatta. Tudom,

hogy mondanom kéne valami gyerekhez illőt, például eldicsekedhetnék a selyem nyakkendővel, de anyám odahaza úgy beszélt Kendéről, hogy előbb tudja, mit miért mondasz, mint te magad, biztos átlátna a szítán, hogy el akarom kérni holnapra. Kende is rám pillantgat, mint-ha ugyanaz lenne a gondja, diskurálni kéne velem, de miről, így meggyünk végig a folyosón, némán, de nagy elszánással, hogy amint eszünkbe jut valami, beszélgetni fogunk. Meglepetésemre a Kende István főosztályvezető feliratú ajtó előtt sem köszön el, hanem kísér tovább anyámék szobájáig, nézze, elvtársnő, ezzel nyit be, kit hoztam, anyám rémülten ugrik fel, kimentettem a fiát Hambalkó karmaiból, ezzel vége is a tréfálkozásnak, Ágnes, kérem, ha végzett, legyen szíves bejönni hozzám, új fejlemény van Herendi-ügyben, az az eltévelyedett nő megint botrányt kavart, muszáj holnap lemennie Győrbe, Kende szemüvege felém villan, a többit majd megbeszéljük, ha ráér.

Látom anyámon, hogy legszívesebben máris utána menne, de azért levisz a büfébe, én meg azon tipródom, elmondjam-e az eltévedést, aztán inkább a selyem nyakkendő hírével állok elő, büszke vagyok rád, mondja, ó, az én nagy, okos fiam, holnap délelőtt muszáj bejönnöd a suliba, erre megriad, jaj, csillagom, azt nem lehet, hallottad, hogy Győrbe kell utaznom. De igenis lehet, vitatkozom, délelőtt bejössz, délután utazol, erre is rázza a fejét, tudod, sóhajtja, ez egy csúnya ügy, és nagyon félek tőle, ne félj, mondom, én tudom a megoldást, én kérem meg a Kendét, hogy eresszen el, anyám a szeme elé kapja az óráját, de jó, hogy szólsz, rég nála kéne lennem. De igazán, rángatom a szvetterét, velem olyan kedves volt a kapuban, biztos elengedne, megfagy a hangja, ne nyaggass, te nem ismered, én már azért is kaptam a fejemre, hogy a családom folyton itt lóg, rám néz, és észbe kap, hanem tudod mit, itt a pénztárcám, vegyél magadnak a selyem nyakkendő örömeire egy Adát vagy Bajtársat, jobbról-balról megpuszil, és rohan Kendéhez, nézem a tárcáját, ötven fillér van benne, ez semmire se elég, rúgják csak ki azt a Herendit, gondolom, megérdemli, jól eltolta eddigi életem legszebb napját.

(Élet és Irodalom, 2005. április 8.)

NYERGES ANDRÁS 1940-BEN SZÜLETETT BUDAPESTEN. VERSET ÉS PRÓZÁT IS ÍR, MŰFORDÍTÁSSAL FOGLALKOZIK.